

Handläggare
Robert Lundh
Telefon: 08 508 33 638

Till
Utbildningsnämnden
2016-04-14

Yttrande över ansökningar om godkännande av huvudman för fristående gymnasieskolor och gymnasiesärskolor i Stockholms stad och län

Svar på remiss från Skolinspektionen.

Förvaltningens förslag till beslut.

Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens yttrande som svar till Skolinspektionen.

Tony Mufic
Utbildningsdirektör

Katarina Arkehag
T.f. Avdelningschef

Sammanfattning

Skolinspektionen har till Stockholms stad remitterat 25 ansökningar om godkännande av huvudman för fristående gymnasieskolor, i Stockholms stad och län från läsåret 2017/2018. Ansökningarna omfattar cirka 2 400 elevplatser vid full utbyggnad, varav 2 000 platser i Stockholms stad.

Förvaltningen vill framhålla att om de inkomna ansökningarna leder till etablering i den storleksordning som ansökningarna avser, så får det negativa konsekvenser för både redan etablerade fristående gymnasieskolor och kommunala gymnasieskolor. Det rör sig om ekonomiska, pedagogiska som organisatoriska konsekvenser för skolhuvudmännen på såväl lång som kort sikt. I första hand påverkas de skolor som redan idag har ett svagt söktryck.

Andelen elever som söker yrkesprogram i sitt förstahandsval 2016 ligger i paritet med föregående år, men lägre jämfört med 2014. Då söktrycket under flera år varit lågt bedömer förvaltningens att ett utökat utbud i yrkesprogram i nya och redan etablerade

gymnasieskolor skulle påverka flera skolor negativt, oavsett huvudman

Förvaltningen bedömer att det inte finns något behov av ytterligare platser i gymnasiesärskolan för stadens elever. Staden har redan överkapacitet på elevplatser i gymnasiesärskolan.

Bakgrund

Skolinspektionen prövar ansökningarna om godkännande att etablera fristående gymnasieskolor och gymnasiesärskolor. Det är Skolinspektionens uppgift att bedöma om den sökande huvudmannen har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen och om nyetableringen inte innebär påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna i den kommun där utbildningen ska bedrivas.

Lägeskommunen ges möjlighet att yttra sig, vilket för Stockholms del i 2016 års ansökningar innebär att yttrandet omfattar 16 ansökningar. Stadens yttrande ska vara Skolinspektionen tillhanda senast den 12 maj. När ansökan avser en fristående gymnasieskola skickas ansökan även till närliggande kommuner.

Stadens yttrande ska innehålla en beskrivning av friskole-etableringens ekonomiska, organisatoriska och pedagogiska konsekvenser som kan uppstå på lång sikt vid start av sökandens planerade utbildning. Med lång sikt avses cirka fem-sex år.

För att Skolinspektionen ska kunna göra en helhetsbedömning bör kommunen även bifoga följande:

1. En befolkningsprognos över kommunens 16-åringar de kommande fem åren (år 2016 -2020).
2. En sammanställning över vilka kommunala och fristående gymnasieskolor i kommunen som idag erbjuder de sökta programmen och inriktningarna.
3. Uppgift om antalet befintliga utbildningsplatser vid kommunala respektive fristående gymnasieskolor i kommunen.
4. Uppgift om vilka program och inriktningar kommunen avser att erbjuda läsåret 2016/2017. Om program och inriktningar är fastställda för läsåret 2017/2018, bifoga även dessa.
5. Uppgift om vilket elevantal som är nödvändigt per program och inriktning för att kommunen ska kunna bedriva utbildning av god kvalitet.
6. Uppgift om vilka kommuner/förbund kommunen har samverkansavtal med.

Under juli 2016 kommer Skolinspektionen att begära in 2016 års slutliga antagningsstatistik till gymnasieskolan.

Staden har valt att yttra sig i ett samordnat remissvar¹.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för utveckling och samordning i samverkan med gymnasieavdelningen.

Ärendet

Den slutliga gymnasieantagningen år 2015 visade ett överskott på cirka 2 900 elevplatser på de nationella programmen i länet. Även den preliminära antagningen 2016 visar på ett stort överskott av platser oavsett högskoleförberedande program eller yrkesprogram. För de fristående skolorna har alla program, förutom barn- och fritidsprogrammet, ett överskott på utbildningsplatser. För de kommunala gymnasieskolorna visar den preliminära antagningen ett överskott på samhällsvetenskapsprogrammet och samtliga yrkesprogram förutom vård- och omsorgsprogrammet.

Av de ansökningar Skolinspektionen remitterat till staden 2016 utgör majoriteten huvudmän som planerar antingen nystart eller utökning av högskoleförberedande program. En övervikt av ansökningar rör ekonomiprogrammet, teknikprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet och estetiska programmet.

Efter den slutliga gymnasieantagningen läsåret 2015/16 fanns ett stort överskott av utbildningsplatser. Förvaltningen bedömer därför att behovet redan idag är tillgodosett.

Fem av ansökningarna 2016 avser godkännande som huvudman för nationellt godkänd idrottsutbildning, NIU. Sammantaget rör det sig om 36 utbildningsplatser, varav 18 i Stockholm. Samtliga utbildningsplatser i Stockholm är kopplade till ett högskoleförberedande program vid Stockholms idrottsgymnasium och rör idrotterna bordtennis, gymnastik och simning. Förvaltningens bedömning är att sökta NIU-utbildningar berikar utbudet för elever i Stockholm.

¹ Följande ärenden, som berör Stockholms kommun, behandlas i yttrandet:

2016:825, 2016:890, 2016:324, 2016:751, 2016:1 110, 2016:643, 2016:884, 2016:889, 2016:666, 2016:1 112, 2016:602, 2016:661, 2016:660, 2016:927, 2016:711 2016:852 och 2016:752.

En huvudman ansöker om godkännande för riksrekryterande utbildning i dans. Förvaltningen har inget att erinra.

I 2015 års ansökningar ville huvudmännen i stor utsträckning starta yrkesprogram (45 procent av elevplatserna). I årets ansökningar är det knappt tolv procent av elevplatserna som rör yrkesprogram.

En av huvudmännen vill starta gymnasiesärskola i Stockholm med elevplatser inom det nationella programmet Administration, handel och varuhantering.

Gymnasieskolan

Remitterade ansökningar inför läsåret 2017/2018

Totalt har Skolinspektionen remitterat 25 ansökningar till Stockholms stad. Av dessa utgör 15 ansökningar godkännande av huvudman för fristående gymnasieskola i Stockholms län - totalt cirka 2 400 elevplatser.

Antalet ansökningar om att starta ny fristående gymnasieskola eller att utöka redan befintligt programutbud är i paritet med förra året. Vid föregående ansökningstillfälle var det totala antalet ansökningar 26 stycken och omfattande lika många elevplatser som i år.

Flertalet av årets ansökningar rör utökning av redan befintlig verksamhet i Stockholm. Av dessa ansöker en huvudman, utöver utökning, även om godkännande som huvudman för nationellt godkänd idrottsutbildning, NIU, i Stockholm. Tre av ansökningarna avser start av ny gymnasieskola. En ansökan avser godkännande som huvudman för riksrekryterande utbildning i dans. Vid full utbyggnad skulle antalet elevplatser öka med cirka 2 000 i staden.

Av de åtta ansökningar som gäller kranskommunerna berör två ansökningar start av en ny gymnasieskola och fyra av utökning av befintlig verksamhet, vilket sammantaget motsvarar 396 elevplatser.

Fördelning av antal elevplatser vid 2016 års ansökningar i Stockholm och övriga kommuner.

	Stockholm	Kranskommuner (utöver Stockholm)
Yrkesprogram	234	54
Högskoleförberedande program	1 732	342
Summa	1 966	396

Källa: Remitterade ansökningar till Stockholms stad

I **bilaga 2** visas antalet elevplatser uppdelat på program och inriktning de sökande huvudmännen önskar starta i staden och i kranskommunerna.

Studievägsutbudet i Stockholm.

Utbildningsnämnden i Stockholm fastställde den andra oktober 2015 studievägsutbudet i gymnasieskolan för läsåret 2016/2017. Beslutet fastställer antal platser per program men inte per inriktning. För läsåret 2016/2017 fastställdes totalt 6 543 elevplatser, varav 843 inom yrkesprogrammen, 4 010 inom de högskoleförberedande programmen och 1 690 elevplatser inom introduktionsprogrammen. Nämndens beslut finns i **bilaga 3**.

Samtliga inriktningar på de högskoleförberedande programmen erbjuds i stadens kommunala skolor.

För yrkesprogrammen erbjuds inte alla inriktningar. Nedan anges vilka inriktningar de kommunala gymnasieskolorna erbjuder på respektive program:

- Bygg och anläggning:
 - Husbyggnad
 - Mark och anläggning
 - Måleri
 - Plåtslageri
- Barn och fritid:
 - Pedagogiskt arbete
- El- och energi:
 - Dator- och kommunikationsteknik
 - Elteknik
- Fordon och transport:
 - Lastbil och mobila maskiner
 - Personbil
 - Transport
- Handel och administration
 - Administration

Skolinspektionen efterfrågar en sammanställning över de skolor i staden, kommunala och fristående, som erbjuder de sökta programmen och inriktningarna. En sammanställning över detta finns i **bilaga 4**.

Samverkansavtal - gemensam gymnasierregion i Stockholms län

För ungdomar som bor i någon av Stockholms läns 26 kommuner samt i Gnesta och Håbo kommun är det fritt att söka en gymnasieskolas nationella program inom alla dessa kommuner. Avtalet gör att alla elever i regionen kan söka till, och antas på lika villkor, till samtliga gymnasieskolor i regionen.

År 2015 tecknades ett nytt samverkansavtal med mål om att öka samverkan kring det gemensamma gymnasieutbudet. Syftet är att förbättra balansen mellan utbud och efterfrågan.

Kommunförbundet Stockholms län (KSL) uppger att cirka 68 procent av eleverna i första hand väljer andra huvudmän än den egna kommunen. Det innebär en ökning med två procentenheter jämfört med föregående år. För Stockholms kommun var motsvarande siffra 55,5 procent, en ökning med 2,6 procentenheter jämfört med föregående år.

Antal elevplatser i samverkansområdets kommuner och lediga platser efter den slutliga antagningen 2015

Utbudet av gymnasieskolor och elevplatser är stort inom samverkansområdet. Enligt statistik från gymnasieantagningen Stockholms län fanns 2015 ett utbud på totalt 24 598 utbildningsplatser på nationella program i länet. Av dessa erbjöds 13 349 vid kommunala skolor och 11 249 vid fristående skolor. Den slutliga antagningen i juni 2015 visade ett överskott på cirka 2 900 platser på de nationella programmen i länet.

Överskott av utbildningsplatser efter den slutliga antagningen 2015

Program	Totalt antal lediga platser i Stockholms län. (kommunala och fristående)	..därav i Stockholms kommunala skolor
EK	113	14
ES	362	14
HU	10	0
SA	533	54
NA	324	11
TE	241	0
BA	365	13
BF	149	7
EE	241	2
FT	191	14
HA	194	Startade ej
VO	187	13

Källa: Enheten för vägledning och antagning

På de studieförberedande programmen var överskottet 1 583 elevplatser och på yrkesprogrammen 1 327.

Yrkesprogram

Andelen Stockholms elever som i sitt förstahandsval söker till yrkesprogram har fortsatt minska. I år var andelen 16 procent att jämföra med föregående års 15,5 procent.

Antal elevplatser på yrkesprogram som utbildningsnämnden beslutade inför läsåret 2015/2016 och den faktiska beläggningen.

Yrkesprogram	Platser 2015	Beläggning åk 1 (%)
Barn- och fritidsprogrammet	64	77
Bygg- och anläggningsprogrammet	30	47
El- och energiprogrammet	120	98
Fordons- och transportprogrammet	70	76
Handels- och administrationsprogrammet	0	-
Hantverksprogrammet	102	56
Hotell- och turismprogrammet	97	92
Naturbruksprogrammet	61	100
Restaurang- och livsmedelsprogrammet	154	87
VVS- och fastighetsprogrammet	20	50
Vård- och omsorgsprogrammet	84	99

Källa: Verksamhetsplan 2016 Utbildningsnämnden

Av sammanställningen framgår att endast fyra av programmen har en beläggning på över 90 procent. För tre av programmen ligger beläggningen kring 50 procent.

För samtliga yrkesprogram krävs en gruppstorlek på minst 20 elever för att säkerställa god kvalitet. När undervisningsgrupperna blir för små samordnar skolorna organisationen med relevanta introduktionsprogram. Risken med samläsning med för stor andel elever i introduktionsprogrammen är att utbildningens kvalitet äventyras.

Högskoleförberedande program

För de högskoleförberedande programmen är elevvolymerna i Stockholm och inom samverkansområdet så stora att förutsättningen att i stadens kommunala gymnasieskolor bedriva utbildning av god kvalitet hittills inte påverkats av konkurrens från fristående eller andra kommunala huvudmän.

Antal elevplatser på högskoleförberedande program beslutade av utbildningsnämnden läsåret 2015/2016 och den faktiska beläggningen.

Högskoleförberedande program	Platser 2015	Beläggning åk 1 (%)
Ekonomiprogrammet	604	106
Estetiska programmet	285	81
Humanistiska programmet	130	98
Naturvetenskapsprogrammet	1277	104
Samhällsvetenskapsprogrammet	1199	99
Teknikprogrammet	308	111

Källa: Verksamhetsplan 2016 Utbildningsnämnden

År 2015 godkände Skolinspektionen 15 ansökningar om nystart eller utökning av verksamheten i Stockholm. Detta innebär att utbudet inför läsåret 2016/2017 ökar med cirka 700 utbildningsplatser. Detta kan ställas mot att antalet 16-åringar i staden ökade från 7 807 till 8 198, dvs. knappt 400 personer mellan 2015 och 2016.

Söktryck 15 februari 2016

Sammanställningen nedan visar det utbud av elevplatser som planeras i årskurs 1 inför höstterminen 2016 och antal elever som sökt respektive program. Antal sökande avser sökande under första ansökningsperioden, januari-februari, oavsett hemkommun och preliminär behörighet. Röd kursiverad teckenfärg visar de program som har ett överskott mellan planerat antal platser och förstahandssökanden.

Antal utbildningsplatser jämfört med förstahandssökande 2016

Kommunala skolor i Stockholms stad			Fristående skolor belägna i Stockholms stad		
Program	Planerat antal platser	Antal 1:a handssökningar	Program	Planerat antal platser	Antal 1:a handssökningar
EK	609	791	EK	1371	1155
ES	299	390	ES	1043	775
HU	128	139	HU	57	38
SA	1263	1120	SA	1492	1164
NA	1281	1666	NA	1119	898
TE	289	447	TE	600	589
BA	30	24	BA	149	31
BF	32	26	BF	69	80
EE	122	93	EE	346	271
FT	70	64	FT	95	49
HA	32	10	HA	287	154

VO	65	72	VO	128	100
----	----	----	----	-----	-----

Källa: Gymnasieantagningen

Av sammanställningen framgår att den preliminära antagningen för 2016 visar ett stort överskott på platser oavsett högskoleförberedande program eller yrkesprogram. Särskilt tydligt är överskottet på yrkesprogrammen vid både fristående och kommunala skolor. De fristående skolorna har också ett överskott på samtliga högskoleförberedande program och de kommunala skolorna har ett överskott på samhällsvetenskapsprogrammet. Även den slutgiltiga antagningen 2015 visade på ett stort överskott av utbildningsplatser, vilket framgår av tidigare sammanställning.

Förändring mellan förstahandssökande och slutlig antagning

Den första ansökningsperioden avslutades den 15 februari 2016. Den slutliga antagningen blir klar i juli 2016 och publiceras på www.gyantagningen.se.

Gymnasiesärskola

Remitterade ansökningar till gymnasiesärskolan inför läsåret 2017/2018

Antalet ansökningar om att starta ny fristående gymnasiesärskola respektive utöka redan befintligt programutbud har sjunkit i förhållande till föregående år. Totalt tre remisser, två utökningar och en nyetablering, rör gymnasiesärskolan. Förra ansökningsomgången var det sju. Endast en av ansökningarna gäller Stockholms stad. De övriga berör Botkyrka respektive Täby kommun. Inom det nationella programmet Administration, handel & varuhantering önskar en huvudman utöka verksamheten med 16 elevplatser i Stockholm.

Nuvarande organisation av gymnasiesärskolan i Stockholms stad

Inför läsåret 2016/2017 finns fyra fristående gymnasiesärskolor och fem kommunala gymnasiesärskolor i staden.

Av de 79 stockholmslever som antogs till gymnasiesärskolan 2015 blev 91 procent intagna på sitt förstahandsval, vilket är en minskning jämfört med 2014 då 96 procent blev antagna på sitt förstahandsval.

Studievägsutbud i Stockholms stads gymnasiesärskolor

Utbildningsnämnden beslutade den andra oktober 2015 om studievägsutbudet i gymnasiesärskolan med totalt 105 elevplatser inklusive Individuella programmet med 25 elevplatser.

Sammanställningen nedan visar beslutat antal elevplatser per program, läsåret 2016/17.

Programmet för	Platser
Administration, handel och varuhantering	12
Estetiska verksamheter	14
Fastighet, anläggning och byggnation	10
Fordonsvård och godshantering	4
Hantverk och produktion	8
Hotell, restaurang och bageri	6
Hälsa, vård och omsorg	11
Samhälle, natur och språk	10
Skog, mark och djur	5
Totalt	80
Individuella programmet	25
Sammanlagt	105

Samverkansavtal saknas

Samverkansavtal motsvarande det för gymnasieskolan saknas, men ett elevutbyte existerar. Föregående läsår gick 255 elever i Gymnasiesärskolan och av dessa kom 92 elever från andra kommuner.

Söktryck 15 februari 2016

Den ansökan som berör Stockholms stad gäller en utökning av verksamheten med 16 elevplatser på det nationella programmet Administration, handel och varuhantering. Idag bedrivs detta program vid två gymnasiesärskolor, en kommunal och en fristående i Stockholm. Den preliminära antagningen 2016 visar att tre förstahandssökande finns till de tolv utbildningsplatser som kommunen erbjuder. På de fristående gymnasiesärskolorna finns fyra utbildningsplatser och till dessa har sju elever sökt i första hand.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Etablering av fristående gymnasieskolor

Under flera år har det funnits en överkapacitet på utbildningsplatser vid gymnasieskolorna inom Stockholms län och stad. Som en följd av detta har Stockholms stad fortlöpande minskat antalet platser i de kommunala gymnasieskolorna.

Totalt fanns ett utbud på 24 598 elevplatser i Stockholms län vid gymnasieansökningen 2015. Efter den slutliga antagningen fanns en överkapacitet på mer än 2 900 elevplatser i länet, varav 142 platser i kommunala gymnasieskolor i Stockholms stad. Detta överskott av utbildningsplatser kan ställas mot att det totala antalet 16-åringar i Stockholms stad då var drygt 8 000. Gymnasieantagningen Stockholms läns statistik för höstterminen 2016 visar på en fortsatt stor överkapacitet i länet och staden.

Denna ansökningsomgång önskar många huvudmän starta högskoleförberedande program. I Stockholms stad ansöker huvudmän om att starta 1 552 platser och ytterligare 342 i andra kommuner i länet.

Förvaltningens bedömning är att det inte finns något behov av nya utbildningsplatser på högskoleförberedande program i Stockholm. Det finns redan nu ett stort utbud och en överkapacitet i både fristående och kommunala gymnasieskolor. Förvaltningen ställer sig särskilt tveksam till utökning av platser inom det estetiska programmet liksom samhällsvetenskapsprogrammet då efterfrågan där minskar.

En huvudman ansöker om godkännande för riksrekryterande utbildning i dans. Förvaltningen har inget att erinra mot detta.

Sammantaget avser godkännande av huvudman för nationellt godkänd idrottsutbildning, NIU, 18 utbildningsplatser i Stockholm. Samtliga utbildningsplatser i Stockholm är kopplade till ett högskoleförberedande program vid Stockholms idrottsgymnasium och rör idrotterna bordtennis, gymnastik och simning. Förvaltningens bedömning är att sökta NIU-utbildningar berikar utbudet för elever i Stockholms stad.

Trots den prognostiserade elevökningen i staden kommer nu befintliga platser i fristående och kommunala gymnasieskolor inte fyllas år 2020.

De huvudmän som önskar starta yrkesprogram har sjunkit sedan föregående år. Bland årets ansökningar önskar huvudmän starta 222 platser i staden och 54 i övriga delar av länet. Förvaltningen anser att en utökning av utbildningsplatser inom handel och administrationsprogrammet, bygg- och anläggningsprogrammet, vård- och omsorgsprogrammet, fordon- och transportprogrammet samt barn- och fritidsprogrammet kommer att få negativa konsekvenser för redan etablerade gymnasieskolor, oavsett huvudman.

Förvaltningen vill avslutningsvis påtala vikten av att Skolinspektionen prövar om de ansökande skolorna har säkerställt tillgången till idrottshallar. Förvaltningen vill också framföra vikten av att etablering av nya skolor bör ske i lokaler som inte exkluderar personer med funktionsnedsättning.

Etablering av fristående gymnasiesärskolor

En av huvudmännen vill utöka verksamheten med 16 elevplatser på det nationella programmet Handel, administration och varuhantering. I förhållande till vad söktrycket visar i februari 2016 finns det redan idag ett överskott av utbildningsplatser.

Förvaltningens bedömning är att det inte finns behov av ytterligare platser i gymnasiesärskolan för stadens elever. Ett ökat utbud av platser kommer att negativt påverka de gymnasiesärskolor som redan nu har ett svagt söktryck.

Förvaltningens förslag

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till Skolinspektionen.

Bilagor

1. Sammanställning av remitterade ansökningar 2016.
2. Sammanställning av antalet elevplatser i årets ansökningar uppdelat på program och inriktning i staden och länet.
3. Beslutat studievägsutbud i Stockholms gymnasieskolor 2016/2017.
4. Skolor, kommunala och fristående, som erbjuder sökta program och inriktningar.
5. Befolkningsprognos över kommunens 16-åringar.
6. Planerat antal utbildningsplatser, kommunala och fristående gymnasieskolor, per program.